The Gleaner

Vol 15 (1979)

Χρονικά

eranistes eranistes

doi: [10.12681/er.368](https://doi.org/10.12681/er.368)

To cite this article:

eranistes, eranistes. (1979). Χρονικά: Κ. Θ. Δημαράς, Δημήτριος Σ. ΓκίνηςΑικατερίνη Κουμαριανού, Το εφετινό βραβείο Ζάππα στον «Ερανιστή». *The Gleaner*, 15, 330–336. <https://doi.org/10.12681/er.368>

ΧΡΟΝΙΚΑ

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Σ. ΓΚΙΝΗΣ

Δὲν θὰ εἶναι ἐπανάληψη κοινοῦ τόπου ἂν λεχθεῖ ἐδῶ ὅτι ὁ θάνατος τοῦ Δ. Σ. Γκίνη ἄφησε ἓνα κενό, πολὺ αἰσθητὸ μάλιστα, μέσα στὸν χῶρο τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. Βεβαίως, ὅταν ἓνας λόγιος φεύγει ἀπὸ τοῦτον τὸν κόσμον σὲ ἡλικία ὀγδόντα ὀκτῶ ἐτῶν, πρέπει νὰ θεωροῦμε ὅτι ἔδωσε, στὸ διάστημα τῆς ζωῆς του, τὸ μέγιστο μέρος τοῦ ἔργου του· τὸ μέγιστο: ὄχι ἀναντίρροπα τὸ σύνολο. Πρῶτον, τὴν ἐμπειρικὴ ἀπόδειξη μιᾶς τέτοιας θέσης, μᾶς τὴν δίνουν, ἀκριβῶς, σ' αὐτὴν τὴν περίπτωσι, οἱ συγγραφικὲς καὶ πῶς γενικὰ ἐπιστημονικὲς δραστηριότητες τοῦ Δ. Σ. Γκίνη ὡς αὐτοὺς τοὺς τελευταίους καιροὺς: ἀπὸ τὴν μιὰ μεριὰ τὰ σύντομα δημοσιεύματα τὰ ὁποῖα μᾶς ἔδωσε, καμωμένα μὲ τὴν κριτικὴ ἐπάρκεια καὶ τὴν λεπτομερειακὴ μέριμνα οἱ ὁποῖες τὸν ἐχαρακτήριζαν¹. ἀπὸ τὴν ἄλλῃ, ἡ συμπαράστασή του σὲ ἔργα συλλογικοῦ τύπου, τοῦ ὁποίου τὴν σημασία εἶχε πάντοτε προσέξει. Ἄλλωστε, — καὶ τοῦτο πρέπει νὰ τὸ κρατοῦμε ὡς κανόνα ὅποτε σταθμίζουμε τὴν συμβολὴ τῶν πνευματικῶν ἀνθρώπων στὴν λογισύνη — ἡ συγγραφὴ ἀποτελεῖ ἓνα μέρος, μόνο, ἀπὸ τὴν δράση τοῦ λογίου. Ἐδῶ ἡ σκέψη θὰ μπορούσε νὰ ὀδηγηθεῖ πρὸς τὴν διδακτικὴ φροντίδα· δὲν εἶναι ἐκείνη τὴν ὁποία στοχάζομαι αὐτὴν τὴν ὥρα, καὶ μάλιστα προκειμένου γιὰ τὸν Δ. Σ. Γκίνη, ὁ ὁποῖος, συνεχίζοντας καὶ σὲ τοῦτο τὴν πατρικὴ γραμμή, εἶχε διαλέξει ἐπαγγελματικὰ τὴν ἀσκηση τῆς δικηγορίας. Ἐννοῶ τὴν ἄμεση, προσωπικὴ, ἐπαφὴ μὲ ἀνθρώπους μὲ τοὺς ὁποίους ἓνας κοινὸς

1. Ἡ ἐργογραφία του ἐδημοσιεύθηκε στὸν Ἑρμηνεύτη, τ. Η', 1970 («τόμος Δ. Σ. Γκίνη»), σ. ια'-ιε'. Ἐδῶ ἀναφέρομαι σὲ μεταγενέστερες ἐργασίες του: Περίγραμμα μεταβυζαντινοῦ δικαίου. Συμπλήρωμα πρῶτον, Ἀθ. 1973 [ἀν. ἀπὸ τὴν ΕΕΒΣ, τ. ΑΘ'-Μ']. Παναγιώτης Γιαννιτάκης: ἓνας λησμονημένος ἥρωας τοῦ Εἰκοσιένα, Ἀθ. 1977 [ἀν. ἀπὸ τὸ ΔΙΕΕ, τ. ΚΑ']. καὶ τὴν βιβλιοκρισίαν του γιὰ τὸ δημοσίευμα τῶν Ν. Ι. Πανταζοπούλου-Δ. Τσοῦγκα-Παπαστάθη, Κῶ-διξ Μητροπόλεως Σισανίου καὶ Σιατίστης, Α' 1974, στὴν ΕΕΒΣ, τ. ΜΑ' 1974, σ. 525-526.

πυρήνας ενδιαφερόντων μπορεί νὰ διασφαλίσει τὴν γόνιμη ἀνταλλαγὴ σκέψεων: ὅ,τι ὀνομάζουμε, σ' αὐτὴν τὴν σημασίᾳ, διάλογο. Μὲ ὅξυν τὸ συναίσθημα τῆς φιλίας, χωρὶς τὴν σκλήρυνση ἢ τὴν ῥικνωση τὶς ὁποῖες συχνὰ προκαλεῖ τὸ πέρασμα τῶν χρόνων, δὲν εἶχε παῦσει ὡς τὰ ἔσχατα τῆς ζωῆς του νὰ ἀγαπάει καὶ νὰ καλλιεργεῖ τὶς συνομιλίες αὐτὲς γύρω στὰ θέματα γιὰ τὰ ὁποῖα ἐξοῦσε, καὶ νὰ προσφέρει, ἔτσι, πολύτιμες καὶ ζωηρές, σὲ πλῆθος προβλημάτων, τὶς συμβολὲς ἀκμαίων πνευματικῶν δραστηριοτήτων. Ἡ ἐπανεκδοσὴ τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, εἶταν ἀπὸ τὶς ἀπασχολήσεις πὺν ὡς τὶς τελευταῖες τοῦ ἡμέτερος ἐθέρμαναν τὸν χειμῶνα τῶν γηρατειῶν του· ἐπρόφθασε νὰ ἰδεῖ τὴν ἐργασία σχεδιαζομένη μὲ σαφήνεια ὡς τὶς λεπτομέρειές της, καὶ εὐτύχησε νὰ μετᾴσχει ἀποτελεσματικὰ στὴν ὀριστικὴ της διαμόρφωση. Ἡ σκέψη του παρᾶστέκει στὸ καινούριο ἔργο, ἀλλὰ ἐμεῖς ἐχάσαμε τὴν συμπαραστάσιν του· ἀνεξάρτητα ἀπὸ κάθε, πολὺ δικαιολογημένη συναισθηματικὴ συνδήλωση, ὀφείλουμε νὰ μιλοῦμε γιὰ τὸ κενὸ πὺν ἐδημιουργήθηκε ἀπὸ τὸν θάνατό του.

Γιατὶ ἄλλοι θὰ σχολιάσουν ἀρμόδια τὴν ἄλλη σπουδαία πλευρὰ τῶν ἐπιστημονικῶν του φροντίδων, τὶς ἐργασίες του ὅσες σχετίζονται μὲ τὴν ἱστορίᾳ τοῦ Δικαίου· γιὰ ἐμᾶς, ὡς πρὸς τὶς πνευματικὰς ἐπιδόσεις του, εἶναι κατεξοχὴν ὁ συντάκτης τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας 1800 - 1863. Ἔργο τεράστιο, ἂν λογαριάσει κανεὶς τὸν χρόνον καὶ τοὺς κόπους ὅσοι ἀπαιτήθηκαν γιὰ τὴν πραγμάτωσιν του, καὶ ἀσύμμετρα πὺν σημαντικό, ἀντικειμενικά, ἂν λογαριάσει κανεὶς τὴν προσφορὰ τῆς Βιβλιογραφίας αὐτῆς στὴν ἑλληνικὴ παιδεία. Δουλεῖα πὺν ἀπαιτοῦσε ἀδιάκοπη ἐργήγορση, φαντασία καὶ ἐφευρετικότητά στὴν ἀνίχνευση τῶν πηγῶν, καὶ μακροὺς σωματικὸς κόπους, τόσο γιὰ τὴν προσπέλασιν σὲ Βιβλιοθηκὰς πὺν κατὰ μεγάλῃ ἀναλογία εἶταν δυσπρόσιτες, ὅσο καὶ γιὰ τὴν βραδεία καὶ ἐπίπονη ἐργασία τῆς αὐτοψίας. Ὁ Δ. Σ. Γκίνης τὴν ἐπωμίσθηκε μόνος, ὅταν ὁ πρῶτος πὺν τὴν εἶχε ξεκινήσει, ὕστερα ἀπὸ προκλήσιν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν (Σεπτέμβριος τοῦ 1934), ὁ Βαλέριος Μέξας, ἀρρώσθησε καὶ ἀπέθανε, νέος ἀπὸ τὸν ὁποῖο πολλὰ ἐπερίμενε ἡ νεοελληνικὴ ἐπιστήμη, ἡ ἐπιστήμη τῶν νεοελληνικῶν πραγμάτων². Ἀπὸ τότε, 1937, ἕως τὸ τέλος τῆς ζωῆς του, μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ, ὁ

2. Στὸς Προλόγους τῶν τόμων Α', σ. X-XI καὶ Β', σ. 111 τῆς Βιβλιογραφίας, ὁ Δ. Σ. Γκίνης δίνει σχετικὰ συγκεκριμένους ἀριθμοὺς πὺν ἐπιτρέπουν *suum cuique tribuere*. Στὸ τέλος τοῦ Προλόγου τοῦ τόμου Α', ἀφιερώνει ὠραίους στοχασμοὺς στὸν ἐκλιπόντα φίλο του.

Δ. Σ. Γκίνης σὲ καμμία στιγμή δὲν ἀδιαφόρησε γιὰ τὸν καταρτισμό, τὴν συμπλήρωση ἢ τὴν βελτίωση τῆς Βιβλιογραφίας, ἡ ὁποία, σταδιακά, ἔφθασε στὸ τέλος της μόλις στὰ 1957, μὲ τὴν ἔκδοση τοῦ τρίτου καὶ τελευταίου τόμου: οἱ δύο προηγούμενοι εἶχαν ἐκδοθεῖ στὰ 1939 καὶ 1941. Μὲ ἰδιαίτερη προσοχὴ καὶ μὲ ἱκανοποίηση παρακολουθοῦσε τὶς προσοθήκες, διορθώσεις καὶ συμπληρώσεις στὸ ἔργο του, οἱ ὁποῖες ἐδημοσιεύθηκαν κατὰ καιροὺς παλαιότερα, καὶ κατόπιν ἐπίμονα καὶ ἀδιάκοπα στὸ περιοδικό μας, ἀπὸ τὰ 1963 — δηλαδή ἀπὸ τὸν πρῶτο τόμο του — καὶ πέρα³. Αὐτὸ ἐξηγεῖ καὶ τὴν στοργή του γιὰ τὴν παρασκευαζομένη νέα ἔκδοση τοῦ ἔργου.

Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τοὺς κόπους καὶ τὶς φροντίδες, τὴν ὑποκειμενική, δηλαδή, θεώρηση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας στὸ ἱστορικό της γίγνεσθαι, ἐτόνισα ἐμφαντικά τὰ ἀποτελέσματά της γιὰ τὴν ἐπιστήμη μας, ἡ ὁποία, ὅπως κι ἂν τὴν πεῖ κανεῖς, ὅπως κι ἂν τὴν δεῖ, θὰ ἔπρεπε ἱεραρχικά νὰ εἶταν ἀπὸ τὶς πρῶτες πνευματικὲς ἐπιδόσεις τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ· ἐνωῶ τὴν διερεύνηση τῶν νεοελληνικῶν πραγμάτων. Τὸ γιατί ὡς τοὺς καιροὺς μας ἐστάθηκε μία ἀπὸ τὶς τελευταῖες, εἶναι ζήτημα ποὺ κάποτε θὰ πρέπει νὰ ἐξετασθεῖ, ἀλλὰ ὄχι τώρα· γιὰ νὰ μὴν μένουμε ὅμως ἐντελῶς στὴν ἀφαίρεση, θὰ εἶχα νὰ σημειώσω τρεῖς σχετικὲς αἰτίες, ἀπὸ τὶς ὁποῖες, φυσικά, ἐδῶ θὰ μᾶς ἀπασχολήσει, ἐπίμονα, μόνο ἡ τρίτη, δηλαδή τὸ θέμα τῆς βιβλιογραφίας, τῆς ὁποίας, ἄλλωστε, ἡ ἔλλειψη φανερῶνεται σήμερα στὰ μάτια μας ὡς αἷτιο μαζὶ καὶ αἰτιατό.

Πρῶτη, λοιπόν, αἰτία μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ τὸ ὅτι ἡ ἐπιστήμη αὐτή, τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ, εἶταν συνυφασμένη, ἀφότου ἐγεννήθηκε τὸ νέο ἑλληνικὸ Κράτος, μὲ πολλὰ ἐθνικὰ ζητήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα, ἐμφανῶς, ἔνια ἐξακολουθοῦν ὡς σήμερα νὰ προκαλοῦν ἀναστολές· καὶ ὕστερα, κοντὰ στὰ μεγάλα πάθη, τὰ ἐθνικὰ, εἶταν καὶ τὰ ἄλλα, τὰ οἰκογενειακά, τὰ ἀτομικά, ἐκεῖνα ὅλα ποὺ δὲν ὕστερον σὲ δξύτητα, ἀπὸ τὰ πρῶτα. Κάτι ἤξερε ὁ Κωνσταντῖνος Παπαρηγόπουλος ὅταν ἔλεγε, περίπου πρὶν ἀπὸ ἓναν αἰῶνα, ὅτι «... ἡ ἱστορία τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος δὲν εἶναι ἀκόμη καιρὸς νὰ γραφῇ». Ἡ δεύτερη αἰτία, σχετικὴ μὲ τὴν πρώτη, ὁφείλεται στὸ ὅτι οἱ μάρτυρες τῆς ἱστορίας ἐκείνης, φορεῖς της, ἐζούσαν

3. Γιὰ πολλοὺς ἄλλους λόγους, ἀλλὰ καὶ γιὰ νὰ γνωρίσει κανεῖς τὸν ἄνθρωπο καλύτερα, πλούσια σὲ συμπεράσματα κάθε λογῆς εἶναι ἡ μικρὴ σχετικὴ ἐργασία του, Οἱ παραλείψεις στὶς βιβλιογραφίες, τὴν ὁποία ἐδημοσίευσσε, ἀκριβῶς στὸν Ἑρανιστή, τὸ 1965.

ἀκόμη όταν, βιαστικά, εὐλόγα, καὶ δίκαια, ἄρχισε νὰ γίνεται αἰσθητὴ ἡ ἀνάγκη συγγραφῆς τῆς· ἐγράφησαν τότε πολλὰ ἀπομνημονεύματα χρήσιμα — ἀντικειμενικῶς τώρα περισσότερο παρὰ στοὺς καιροὺς τοὺς — ἀλλὰ ἐδημιουργήθηκε συνάμα μία εὐρύτατη προφορικὴ παράδοση, τῆς ὁποίας ὁ ἀπὸνχος φθάνει ὡς τὶς ἡμέρες μας. Αὐτὴ δὲν μποροῦσε παρὰ νὰ προκαλέσει πλέγματα στὴν ἐθνικὴ μνημοσύνη, στὴν ὁποία μόνη ἡ γραπτὴ παράδοση, ἐπιδεκτικὴ αὐστηρῶν κριτικῶν μεθοδεύσεων, ἐξασφαλίζει τὴν ποθητὴ διαύγεια.

“Ὅλα αὐτὰ ὅμως, ἢ ὅσα ἄλλα θὰ μποροῦσε κανεὶς νὰ προσθέσει, μᾶς ὁδηγοῦν στὴν τρίτη αἰτία: τὴν ἀπουσία βιβλιογραφίας. “Ὡς μὴν ξεχνοῦμε ὅτι, πολλὰ χαρακτηριστικά, στὸν καιρὸ του, (ἀλλὰ καὶ στοὺς καιροὺς μας, ἀφοῦ ζητοῦμε τεκμήριο ἀπὸ τὸν Γιάννη Βλαχογιάννη τὸ 1937), ὁ Κωνσταντῖνος Παπαροηγόπουλος, καὶ πάλι, ἐκατηγορήθηκε ὅτι δὲν ἐφρόντισε νὰ ἀναζητήσει στοιχεῖα στὴν προφορικὴ παράδοση, στοὺς ἀνθρώπους οἱ ὅποιοι ἔφεραν ἄμεση μαρτυρία ἀπὸ τὸ Εἰκοσιένα. Τὸ τί ἔκανε ἢ δὲν ἔκανε ἐκεῖνος, τὸ τί μποροῦσε νὰ κάνει, συνθέτει ἄλλες ὑποθέσεις· αὐτὸ πὺν μᾶς ἐνδιαφέρει εἶναι νὰ διαπιστώσουμε ὅτι ὡς προχθὲς ἀκόμη, ὀλίγους μῆνες προτοῦ ἀρχίσει ἡ ἔκδοση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας, ὁ κριτικὸς ἔλεγχος ἐγινόταν ὄχι πρὸς τὴν κατεύθυνση τῶν γραπτῶν μνημείων, ἀλλὰ πρὸς τὴν τυχὸν ἐπαρκέστερη χρῆση τῶν προφορικῶν παραδομένων στοιχείων. Πρέπει, ἄλλωστε, νὰ λεχθεῖ, γιὰ τὴν τάξη, ὅτι, πολλὸ ἐνωρίτερα, ἕνας, ἄλλης ἐντελῶς στάθμης, ἐρευνητής, ὁ Μανουὴλ Γεδεών, εἶχε ἀμφισβητήσει τὴν ἀποτελεσματικότητά τῆς ψιλῆς βιβλιογραφίας ἀναφορικὰ μὲ τὶς τότε ἀνάγκες τῆς ἐλληνικῆς παιδείας. Στὴν περίπτωσιν αὐτὴν ὅμως νὰ μὴν ξεχνοῦμε ὅτι μιὰ τέτοια γνώμη τὴν ἐξέφραζε λόγιος πὺν κατεῖχε ὅσο κανεὶς τὰ βιβλιογραφικὰ καὶ τὰ βιογραφικὰ τῶν ἐνδιαφερόντων του· ἐξάλλου ὅτι μιὰ τέτοια παρατήρηση, προερχομένη ἀπὸ ἐκεῖνον, εἶναι ἐπιδεκτικὴ πολλῶν ἀναγνώσεων. Καί, τέλος, μποροῦμε νὰ συμφωνήσουμε ἀδιστακτικῶς μαζί του, ὑπὸ τὸν ὅρο νὰ ὑπάρχει βιβλιογραφία: εἶναι ἕνας ἀπαραίτητος ἐνδιάμεσος σταθμός, ὅπωςδὴποτε, μάλιστα, τοποθετημένος πολλὸ κοντὰ στὴν ἀρχή· μὲ κανέναν τρόπο δὲν μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ τέρας.

Πάντως, ὡς πρὸς τὸ ἔργο πὺν μᾶς ἐδωροφόρησε ὁ Δ. Σ. Γκίνης, ἀκριβέστερα γιὰ τὴ σημασία του, ἔχουμε καὶ θετικὴ καὶ ἀποθετικὴ βεβαίωση. Ἀποθετικὰ μποροῦμε νὰ συμπεράνουμε ἂν παρατηρήσουμε τὶς ἐλλείψεις τῶν ἱστοριογραφικῶν ἐργασιῶν ἀναφορικὰ μὲ τὴν μεταγενέστερη Ἑλλάδα, ὅσες προηγήθηκαν ἀπὸ τὴν δημοσίευσιν τῆς Βιβλιο-

γραφίας· εσημείωσα κιόλας τὸ φαινόμενο. "Όμως καὶ τὸ παράλληλό του δὲν εἶναι ὀλιγότερο ἐνδεικτικό: ἀναφέρομαι στὴν, λεπτὴ, κάποτε, ἀλλὰ πάντοτε αἰσθητὴ, διαφορὰ ἀνάμεσα στὶς ἐργασίες τῆς ἐποχῆς μας ὅσες ἀνάγονται στὴν περίοδο τὴν ὁποία ἤρθε νὰ καλύψει ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιογραφία, καὶ στὴν μεταγενέστερη. Ἡ τεκμηρίωση τὴν ὁποία προσφέρει τὸ ἔργο τοῦτο, μὲ τὶς χιλιάδες τῶν τίτλων ὅσους ἐπισημαίνει, δίνει στὰ σχετικὰ μελετήματα μίαν σταθερότητα τὴν ὁποία δὲν μποροῦν νὰ ἔχουν ὅσα εἶναι ἐξαρτημένα ἀπὸ τὸν τυχαῖο καὶ ἀποσπασματικὸ χαρακτήρα μὲ τὸν ὁποῖο παρέχεται ἡ μετὰ τὸ 1863 βιβλιογραφία.

Αὐτὰ γιὰ τὸν ἀποθετικό· ὅσο γιὰ τὸν θετικὸ χαρακτήρα, νομίζω ὅτι ἂν οἱ γενεές ὅσες μπόρεσαν νὰ ἐργασθοῦν μετὰ τὴν ἔκδοση τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας ἐξεδήλωσαν μεγαλύτερη ροπή ἀπὸ τὶς παλαιότερες, πρὸς τὴν μέτρηση, πρὸς τὴν στάθμιση, ἀπέβαλαν, μερικὰ, τὴν ρητορικότητα, τοῦτο ὀφείλεται σὲ μεγάλου βαθμοῦ στὶς ἐρευνητικὲς δυνατότητες τὶς ὁποῖες ἄνοιξε ἡ βιβλιογραφία αὐτή. Ἀπὸ τὶς αἰτίες ποὺ ἔφεραν τὴν ἑλληνικὴ λογιόσύνη πρὸ κοντὰ πρὸς τὴν πραγματικότητα, ἡ ἐγγύτερη, ἐκείνη, δηλαδή, ποὺ ἔχει ἄμεση σχέση μὲ τὰ γράμματα, εἶναι, χωρὶς ἀμφιβολία, ἡ ὑπαρξὴ τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιογραφίας. Βεβαίως δουλεῖ πάντοτε ἡ πολὺπλοκη ἀλληλενέργεια ἀνάμεσα στὸ αἷτιο καὶ τὸ αἰτιατό, ἀνάμεσα στὸ ὄργανο καὶ τὴν λειτουργία, στὴν προσφορὰ καὶ τὴν ζήτησιν· τὸ γεγονὸς ὅμως εἶναι ὅτι αὐτὸ τὸ ἔργο ἤρθε στὴν ὥρα του καὶ ἀπέδωσε τὸ μέγιστο ἀπὸ ὅσο μποροῦσε κανεὶς νὰ εὐχρηθεῖ.

"Ἄς προσθέσω, πρὶν κλείσω τὶς γραμμὲς αὐτές, ἓνα στοιχεῖο χρήσιμο, ἰδίως γιὰ ἐμᾶς, ὅσοι, μετὰ τὸ βιβλίο καὶ τὸ φυλλάδιο, κινημένοι ἀπὸ τὴν ἀνάγκη μιᾶς ὁλοένα ἀκριβέστερης προσέγγισης πρὸς τὴν ἔννοια τῆς στιγμῆς, στρεφόμεστε πρὸς τὸν περιοδικό, καὶ πρὸς εἰδικὰ τὸν ἡμερησίον Τύπο, ὅτι μίαν τέτοια αἴσθηση βρίσκεται κιόλας στὶς πρῶτες βιβλιογραφικὲς ἀναζητήσεις τοῦ Δ. Σ. Γκίνη: ὅταν συνεκέντρωνε τὸ ὅλικο τῶν συναγωγῶν του, οἱ ὁποῖες ἀφορούσαν μαζὶ στὸ βιβλίο, στὸ φυλλάδιο, στὸ μονόφυλλο, στὸ περιοδικό (ποὺ ἐκτείνεται καὶ ὡς τὴν ἡμερησίαν περιοδικότητα), εἶχε ἰδεασθεῖ ὅτι γιὰ τὰ κάθε κατηγορίας περιοδικὰ θὰ μποροῦσε νὰ ἀναγράψει συνάμα καὶ περίληψη τῶν περιεχομένων τους. Ἀρκετὰ ὅμως γρήγορα ἐκατάλαβε ὅτι ἓνα τέτοιο πρόγραμμα ἐξεπερνοῦσε τὶς δυνατότητες τῆς ἀτομικῆς ἐργασίας, καὶ τὸ ἐγκατέλειψε. Τεκμηρίο τῆς προσπάθειας του ἐκείνης μοῦ εἶχε, ἀργότερα, χαρίσει τὸ τετράδιο μὲ τὰ κινητὰ φύλλα στὰ ὁποῖα ἐνέγραφε τοὺς τίτλους τοὺς ὁποίους εἶχε ἔτσι συγκρατήσει. Ἀγκαλὰ καὶ πρεσβύτερός μας, ὁ ἐξαίσιος αὐτὸς

άνθρωπος έσυμπορεύθηκε πάντοτε μαζί μας στόν δρόμο ό όποιος θά μπορούσε νά οδηγήσει προς τήν ανανέωση τής παιδείας μας.

Είχε γεννηθεί στην Αθήνα, τήν 24η Απριλίον 1899, από πατέρα τόν Σπ. Δ. Γκίνη, νομικό, δικηγόρο, καθώς είπα. Έσπούδασε τά νομικά στό αθηναϊκό Πανεπιστήμιο καί συνεπλήρωσε τήν μετεκπαίδευσή του στην Γερμανία. Από πολύ ένωρίς ή διαχρονική θεώρηση τής έπιστήμης του τόν οδηγήσε προς τίς ιστοριογραφικές ζητήσεις, οί όποιες, άρχικά, γιά τά νεανικά του χρόνια, εντάχθηκαν σέ ένα κλίμα γενικής παιδείας, όπου έσμιγαν ή τέχνη, άκριβέστερα ή μουσική, ή λογοτεχνία, καί ή οικείωση μέ τήν ιστορία. Άλλωστε, αν κρίνουμε από τήν βιβλιοθήκη τήν όποία έβρισκε στό πατρικό του σπίτι, ή λογιосόνη πρέπει νά είταν, από παλιά, παραδοσιακή μέσα στην οικογένεια. Ύστερα, ανάμεσα στά ενδιαφέροντά του έξεχώρισαν οί μελέτες γύρω στίς ιστορίες του μεταγενεστέρου έλληνικού Δικαίου, καί τής μεταγενέστερης έλληνικής παιδείας. Κριτική σκέψη, άγάπη γιά τήν λεπτομέρεια καί γιά τήν ακρίβεια τόν έχαρακτήριζαν.

Άφοσιωμένος στην θέρμη του σπιτιού, του γραφείου, τής μελέτης, έζησε έτσι τήν μακρά ζωή του, τήν όποία εφώτισε ένας εϋτυχισμένος γάμος. Ώστόσο, από τόν καιρό του, τόν όποιο είχε διαθέσει, μ' αυτόν τόν τρόπο, έξεχώριζε, σύμφωνα μέ τίς παλιές συνήθειες τών κυβερνημένων αστικών οικογενειών, ένα μέρος γιά τά κοινά: συμμετοχή σέ διοίκηση κοινωφελών ιδρυμάτων, σύσταση νέων συλλογικών σωμάτων. Διετέλεσε από τά ιδρυτικά μέλη τής Έταιρίας Ιστορικών Μελετών καί τής Διεθνούς Έταιρίας Νεοελληνικών Σπουδών, καί πρώτος Πρόεδρος του ΟΜΕΔ. Δεν απόβλεπε σέ αξιώματα, στα όποια, μέ τίς άρετές του καί τίς ικανότητές του, θά μπορούσε νά είχε διαπρέπει, ούτε επεζήτησε τιμές οί όποιες θά του άξιζαν. Όχι ότι είταν αδιάφορος σ' αυτά, αλλά γιατί ή επιδίωξή τους δεν έταίριαζε στον χαρακτήρα του. Σκέπτομαι πόσο μεγάλη χαρά ένωσε όταν ή Νομική Σχολή του Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης τόν ανεκήρυξε επίτιμο διδάκτορα, μά καί ό τιμητικός τόμος τόν όποιο του άφιέρωσε τó περιοδικό μας, τόν συνεκίνησε πολύ. Αυτός είταν ό καλός μας φίλος, ό άξιος άνθρωπος, τόν όποιο έχάσαμε στίς 11 Σεπτεμβρίου 1978.

Κ. Θ. Δημαράς

ΤΟ ΕΦΕΤΙΝΟ ΒΡΑΒΕΙΟ ΖΑΠΠΑ ΣΤΟΝ "ΕΡΑΝΙΣΤΗ"

Στὴν ἐτήσια Γενικὴ Συνέλευση τῆς 20^ῃ Ἰουνίου 1979 ἡ Association pour l'Encouragement des Études Grecques en France, ἀπένειμε στὸν («Ἐρανιστὴ») τὸ βραβεῖο Ζάππα, ἕνα ἀπὸ τὰ πέντε βραβεῖα μὲ τὰ ὁποῖα τιμᾷ κάθε χρόνο τὰ σημαντικώτερα δημοσιεύματα στὸν τομέα τῶν ἐλληνικῶν σπουδῶν.

Ἡ βράβευση τοῦ («Ἐρανιστῆ») μὲ τὴν εὐκαιρία τῆς συμπλήρωσης δεκαπέντε χρόνων ἀπὸ τὴν ἔκδοσίν του, ἔγινε μὲ κριτήριο τὴν οὐσιαστικὴ συμβολὴ τοῦ περιοδικοῦ στὴν προαγωγὴ τῆς ἔρευνας καὶ τῆς μελέτης θεμάτων, ὅσα σχετίζονται μὲ τὸν νεώτερο ἑλληνισμό. Εἶναι ἰδιαίτερα τιμητικὴ, καθὼς προέρχεται ἀπὸ ἕνα τόσο ἔγκυρο καὶ παραδοσιακὸ (ιδρύθηκε στὰ 1869) ἐπιστημονικὸ σωματεῖο, ἰδίως ἂν ἀναλογισθοῦμε

ὅτι στὸ ἐπίκεντρο τῶν ἐνδιαφερόντων τῆς Association βρίσκεται κατεξοχὴν ὁ ἀρχαῖος κόσμος. Ἐνα βραβεῖο συνεπῶς ποὺ δίνεται σὲ μιὰν δραστηριότητα ὅπως αὐτὴ τοῦ («Ἐρανιστῆ»), μπορεῖ νὰ δώσει καὶ τὸ μέτρο τοῦ κύρους ποὺ ὀλοένα καὶ περισσότερο ἀποκτοῦν οἱ νεοελληνικὲς σπουδές. Περιλαμβάνοντας ἡ γαλλικὴ λογοσύνη, μέσα στὸ σύνολο τῶν ἐνασχολήσεών της, καὶ τὸν νεώτερο ἑλληνικὸ βίον, συνεχίζει τὴν λαμπρὴ παράδοση τῶν γάλλων ἑλληνιστῶν καὶ μελετητῶν τοῦ περασμένου αἰῶνα καὶ ὑπογραμμίζει ἔμπρακτα τὴν ἐκτίμησίν της πρὸς τὶς νεοελληνικὲς ἐπιστημονικὲς ἐπιδόσεις ὅπως εἶναι ὁ («Ἐρανιστὴς»).

Αἰκατερίνη Κουμαριανοῦ

ΣΧΟΛΙΑ

Ἡ Οἰκονομικὴ δομὴ τῶν Βαλκανικῶν χωρῶν (15ος-19ος αἰώνας).

Εἰσαγωγὴ-ἐπιλογὴ κειμένων: Σπύρος Ι. Ἀσδραχάς.

Ἀθήνα, Μέλισσα, 1979. 80 μεγάλο, 685 σ.

Σ' ἕνα ὁγκώδη καὶ πολυτελὲς τόμο μεταφράζονται εἴκοσι μία μελέτες μὲ ἀντικείμενο ἔρευνας τοὺς οἰκονομικοὺς μηχανισμοὺς ποὺ λειτουργοῦσαν στὰ Βαλκάνια στὰ χρόνια τῆς Τουρκοκρατίας. Ἡ ἐπιλογὴ τῶν κειμένων ἔγινε

ἀπὸ τὸν Σπύρο Ι. Ἀσδραχά, ὁ ὁποῖος, ξεκινώντας ἀπὸ διαπιστωμένες ἐλλείψεις τῆς ἐλληνικῆς βιβλιογραφίας στὸν τομέα τῆς οἰκονομικῆς ἱστορίας, μὲ τὸ ἔργο αὐτὸ συμβάλλει ὀδηγητικὰ στὴν κάλυψή τους. Στὸ εἰσαγωγικὸ του ση-